Bratři Karel a Hermenegild Škorpilové a bulharská středověká archeologie

Památce PhDr. Jany Vignatiové (24. 4. 1937–31. 9. 1999), která shromažďovala informace o českých průkopnících archeologie působících ve vlasti i v zahraničí).

Gymnazijní profesoři Karel a Hermenegild Škorpilové jsou v Bulharsku uznávanými a často připomínanými spoluzakladateli spolkové, muzejní, publikační i osvětové činnosti, ale především archeologie a to jak pravěké (Hermenegild Škorpil), tak klasické, ale zejména středověké.

Připomínám tyto průkopníky bulharské archeologie, proto, že letošní, již „VII. vědecké setkání Varna 99'", bylo uspořádáno na počest 140. výročí narození a 55. výročí úmrtí Čecha Karla Škorpila (* 15. 7. 1859 ve Vysokém Mýtě, † 10. 3. 1944 v Sofii). Souhrou náhod vlastní vědecká jednání byla zahájena v pátek, dne 25. června, tedy v den 76. výročí úmrtí profesora Hermenegilda Škorpila (* 8. 2. 1858 ve Vysokém Mýtě, † 25. 6. 1923 ve Varně).

To, že bratři Škorpilové jsou uznávanými spoluzakladateli středověké archeologie platí v Černomoří o to víc, že v této oblasti končí starověk a začíná středověk rokem 476, rokem, ve kterém germánský náčelník Skirů Odoakar sesadil z trůnu sedmiletého římského císaře

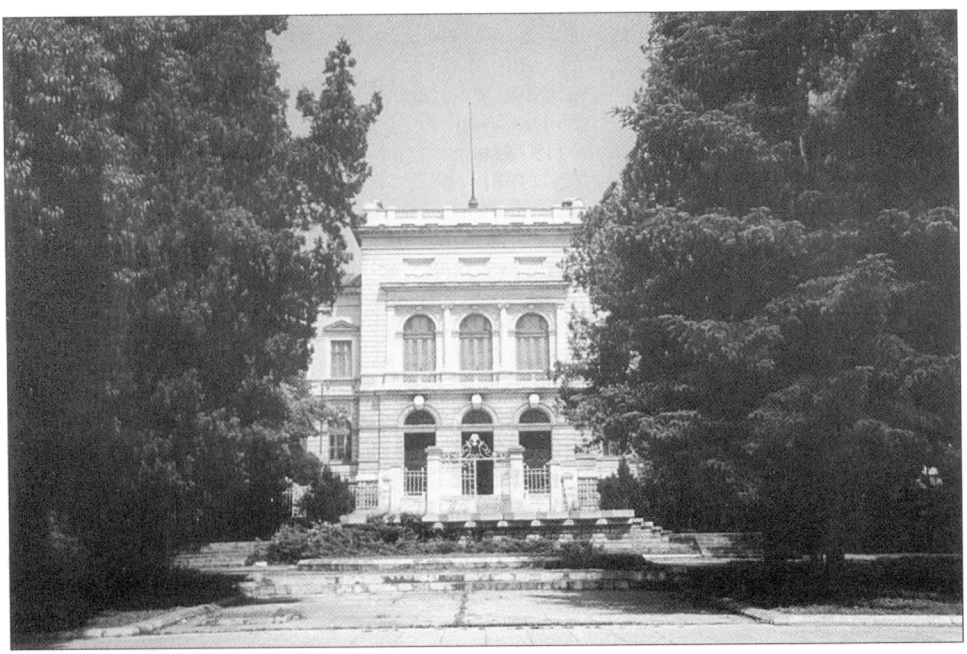

Obr. 1. Budova Dívčího gymnázia ve Varně, dnes sídlo Archeologického muzea, u jehož zrodu stáli bratři Hermenegild a Karel Škorpilové, a sbírky ikon budovaných spolupracovníkem Varnenského archeologického spolku archimandritou Inokentijem. Foto: L. Skružný 1999.

Romula Augustula (475–476) a sám se nechal provolat římským císařem. Zanikla říše západořímská a nájezdy barbarských kmenů přežila jen říše východořímská-byzantská (ta vznikla v roce 395 rozdělením říše římské na západní a východní) s centrem v Konstantinopoli, kterou založil římský císař Konstantin Veliký (312/324–337). Byzantská říše byla rozvrácena šest desetiletí po dobytí Velkého Tărnova (dne 17. 6. 1393) a rozvrácení II. bulharské říše tureckým sultánem Bajezídem I. (1389–1402) a necelých devět let po bitvě u Varny (dne 10. 11. 1444). Dne 29. května 1453 náporu sultána Mohameda I. Dobyvatele (1451–1481) podlehla i metropole byzantské říše Konstantinopol, při jejíž obraně padl i poslední císař Konstantin XI. (1448–1453). S datem 28. května 1453, jindy s datem objevení Nového světa Kryštofem Kolumbem, tedy s datem 12. října 1492, je spojován konec středověku a počátek novověku.

Ale vraťme se k našim jubilantům. Pocházeli ze staré vysokomýtské rodiny. Jejich otec *Václav* ***Škorpil*** (* 31. 8. 1826, † 15. 10. 1903) měl třináct dětí, z nichž v kojeneckém věku zemřely čtyři. Ze žijících osmi synů se pět věnovalo práci muzejní (*Václav ml.* ve Vysokém Mýtě, *Vladislav* v Kerči na Krymu, *Josef* v Plzni, *Hermenegild* a *Karel* v Bulharsku) *Rudolf* pracoval jako uznávaný umělecký řezbář v Českých Budějovicích a *Leopold*, který vystudoval ekonomii, byl ředitelem Šustrova velkostatku ve Vojkovicích u Veltrus a podílel se i na budování pivovaru a cukrovaru v bulharské Orechovici a nejspíše též zkušenými radami na bratrově projektu rekreačního centra Zlaté Písky v režii Varnenského archeologického spolku. Bratři a sestra Veronika Škorpilovi byli po matce *Anně*, rozené ***Jirečkové*** (* 14. 2. 1829 ve Vysokém Mýtě, † 23. 10. 1897 tamtéž) spjati s vysokomýtskou rodinou Jirečků, která se pak sňatkem (dne 8. 6. 1853 v Praze) literárního historika Josefa Jirečka (* 9. 10. 1825 ve Vysokém Mýtě, † 25. 11. 1888 v Praze) s Boženou Šafaříkovou (* 21. 4. 1831 v Novém Sadu, † 20. 11. 1895 v Praze) dostali též do kontaktu s rodinou Pavla Josefa Šafaříka, autora „Slovanských starožitností I a II".[1]

A tak nás nepřekvapí, že bezprostředně po ukončení vysokoškolských studií oba slavjanofilsky a rusofilsky orientovaní Škorpilové, Hermenegild v roce 1880 a mladší Karel v roce 1882 reagovali na výzvu ředitele školství a osvěty ve Východní Rumelii[2] Joakima Grujeva a odešli do metropole této autonomie, do města Plovdivu, aby zde pomohli budovat mladé bulharské školství středního stupně.

Jejich rozhodnutí bylo o to snadnější, že jejich *bratranec*, Josefův syn a Šafaříkův vnuk, *Josef Konstantin* ***Jireček*** (* 24. 7. 1854 ve Vídni, † 10. 1. 1918 tamtéž) působil v Bulharsku od jeho osvobození z turecké poroby (1878) nejprve jako generální sekretář ministra osvěty (1879–1881), pak jako ministr osvěty (1881–1882) a posléze jako předseda stálé učební rady a ředitel Národní knihovny a muzea v Sofii (1882–1884).

Oba bratři Škorpilové cílevědomě měnili místa svého pedagogického působení, aby důvěrně poznali zemi z hlediska geografického, geologického, botanického, demografického, sociálního, etnického, historického a archeologického i ochranářského a výsledky svých pozorování, výzkumů a průzkumů publikovali, většinou společně, v monografiích psaných bulharsky a vydávaných většinou vlastním nákladem, německy, francouzsky, rusky a vzácně i česky a ve studiích, článcích, zprávách a informacích, otiskovaných ve sbornících, časopisech i novinách.[3] Zanechali neuvěřitelné množství nesmírně cenných záznamů, poznámek, zápisů, dotazníků i výpisků, které jsou dnes uloženy v archívech i v muzeích.

Společně vydali středoškolskou učebnici zeměpisu *„Geografija na Bălgarija"* (Plovdiv 1889) a pak její upravenou a rozšířenou verzi *„Geografija i statistika na Knjažestvo Bălgarija"* (Plovdiv 1892).

Hermenegild ***Škorpil*** působil jako profesor přírodopisu a zeměpisu na gymnáziích v Plovdivu (1880–1881), ve Slivenu (1881–1886), v Sofii (1886–1894), opět v Plovdivu (1894–1900), pak v Ruse (1900–1904) a ve Varně (1904–1906), kde se nechal penzionovat, aby se mohl plně věnovat práci spolkové. Ve Slivenu založil v roce 1884 muzejní spolek a muzeum, v letech pedagogického působení v Sofii spolupracoval s Čechem Václavem Dobruským[4] při budování archeologické sbírky Národního muzea a působil i jako vycho-

vatel syna bulharského knížete Ferdinanda Koburského, mladého kněžice Borise III., u kterého prohloubil jeho přírodovědné zájmy. V letech pedagogického působení v Ruse založil společně s bratrem Karlem dne 12.XII.1901 *„Varnenský archeologický spolek"*,[5] v roce 1902 *přírodovědný spolek v Ruse* a v roce 1904 *v muzeu,* při chlapeckém gymnáziu knížete Borise v Ruse, instalovali sbírky přírodovědnou a archeologickou. Po příchodu do Varny soustředil veškeré své úsilí na činnost Varnenského archeologického spolku a muzea - *„Národního muzea ve Varně"*[6] s archívem, knihovnou a odděleními archeologickým, historicko-geografickým, etnografickým a uměleckohistorickým. Sbírky muzea byly uspořádány ve dvou místnostech budovy dívčího gymnázia, kam přenesli i dochované sbírky z muzea, založeného Karlem Škorpilem v roce 1888, v budově varnenského chlapeckého gymnázia. Dne 29. června roku 1906 muzeum slavnostně zpřístupnili veřejnosti. V témže roce se stal penzionovaný profesor Hermenegild Škorpil jednatelem Varnenského archeologického spolku. V té funkci byl neúnavným popularizátorem získaných vědeckých po-

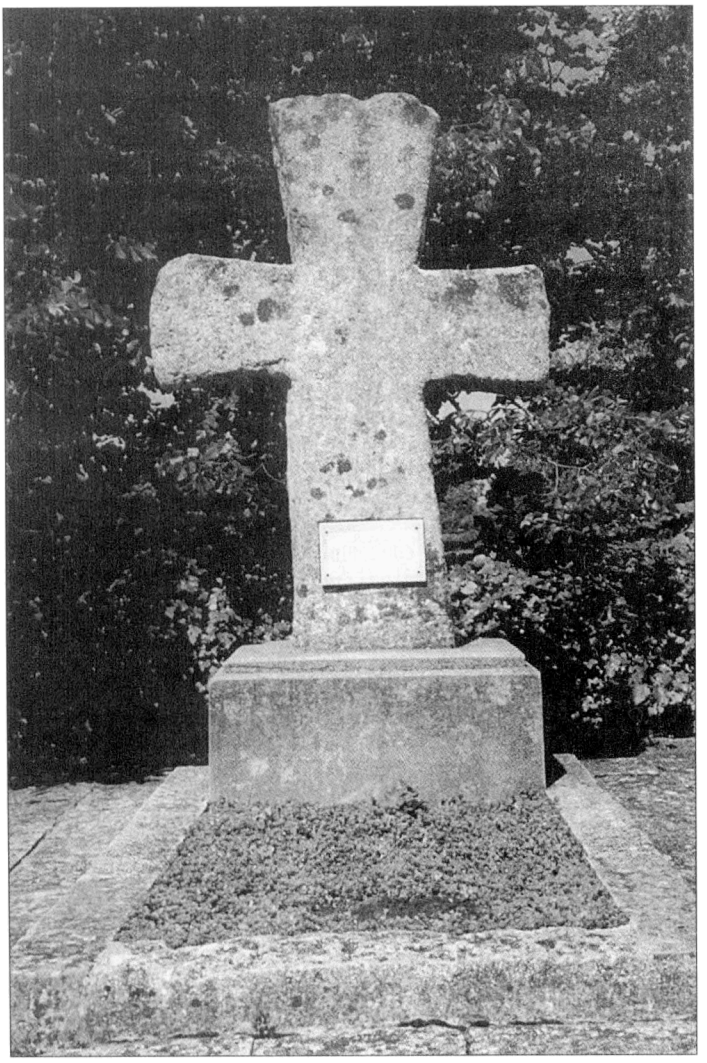

Obr. 2. Hrob profesora Karla Škorpila na hradišti Pliska se starobylým 850 let starým křížem, přeneseným z křesťanského pohřebiště v Kalugerci. Na kříži je na mramorové desce text: Karel Škorpil 1859–1944. Foto: L. Skružný 1999.

Obr. 3. Hrob profesora Hermenegilda Škorpila v sousedství raně křesťanské baziliky na Hadím vrchu ve Varně-Džanavaře. Nad hrobem je vztyčen jeden ze sloupů baziliky, kterou Hermenegild Škorpil celoplošně odkryl. Foto: L. Skružný 1999.

znatků ve Varně i vesnicích regionu, redaktorem spolkových ročenek, vydávaných od roku 1907 s názvem *„Godisten otčet na Varnenskoto archeologičesko družestvo"* a od roku 1908 příležitostně vydávaných sborníků *„Izvestija na Varnenskoto archeologičesko družestvo"*.[7]

Profesor *Karel* ***Škorpil*** působil na gymnáziích v Plovdivu (1882–188?), ve Slivenu (188?–1887), ve Varně (1887–1888), v Ruse (1888–1891), ve Velkém Tărnovu (1891–1894) a opět ve Varně (1894–1923), kde žil po penzionování až do roku 1942, kdy odešel k dceři Marii, provdané Michajlovové, do Sofie, kde dne 10. března 1944 zemřel.

Po smrti bratrově se plně věnoval práci v muzeu a výzkumu lokalit spjatých s dějinami I. a II. bulharské říše, plně při tom i úřad honorárního československého konzula ve Varně.

Oba bratři již v roce 1895 uskutečnili první důkladný průzkum madarského reliéfu, včetně fotografické a první kresebné dokumentace. Vyslovili názor o jeho starobulharském původu, spjatém s dobou vlády chána Kruma (805–814), podmanitele Avarů nad Tisou a srbských kmenů, vítěze (roku 811) nad byzantským císařem Nikeforem I. (802–811) a neúspěšným dobyvatelem Konstantinopole (roku 813). Zjistili existenci tří nápisů kolem reliéfu. Po revizi nápisů, realizované v roce 1924, dospěl profesor Karel Škorpil k závěru, že reliéf je dílem Thráků a trojici nápisů kolem něho připsal bulharským carům první třetiny 9. století – Krumovi, Omurtagovi (814–831) a Malamirovi (831–836/7).

V roce 1887 profesor Karel Škorpil poprvé navštívil hradiště Plisku, rozkládající se u vesnice Aboba, ale první archeologický výzkum zde realizoval až o deset let později po rozluštění nápisu na sloupu chána Omurtága, na kterém byla mimo jiných i zmínka,

že chánův palác je vzdálen od Dunaje 20 000 rastagů (= 85 km). Z toho profesor Karel Škorpil usoudil, že centrem říše nemohlo být hradiště Veliký Preslav, jak se v té době všeobecně soudilo, vzdálený od Dunaje 125 km, ale hradiště Pliska. Výzkum zde v letech 1899 až 1900 prováděl na náklady a ve spolupráci s Ruským archeologickým ústavem v Konstantinopoli a výsledky publikoval v rusky psané monografii, vydané v roce 1905 v Sofii s názvem *„Aboba – Pliska"*. Profesor Karel Škorpil usoudil, že Pliska byla mocenským a kulturním centrem I. bulharské říše od dob chána Asparucha, který roku 680 přešel s Prabulhary Dunaj a svůj hlavní tábor vybudoval v Plisce, až po sklonek vlády cara Borise (852–889), u jehož dvora nalezli útočiště žáci arcibiskupa Metoděje, vypuzení na přelomu let 885–886 z Velké Moravy. Zde krátce vládl i Borisův syn Vladimír (889–893), který zavrhl křesťanství a navrátil se k pohanským kultům.

V letech 1884, 1892, 1905 a 1926 a 1927 prováděl profesor Karel Škorpil archeologické výzkumy na hradišti Velký Preslav, kam přenesl rezidenci bulharské říše i centrum kulturního dění v zemi Borisův druhý syn Simeon (893–927), jenž získal vzdělání v Konstantinopoli. Centrem I. bulharské říše zůstal Velký Preslav až do roku 1018, kdy byla říše rozvrácena byzantským císařem Basileem II. Bulharobijcem (976–1025) a po více než 150 let zůstala v područí byzantské říše.

V 80. letech 12. století využili bratři Asěn a Petr neschopnosti byzantských císařů Alexia II. (1180–1183), Andronikose (1183–1185) a Izáka II. Angelose (1185–1195) k obnovení bulharské samostatnosti, k vytvoření II. bulharské říše (roku 1186), někdy nazývané podle jejího mocenského a kulturního centra Velkého Tărnova, Tărnovskou říší (1186–1393/6). Ta byla spolu s metropolí Velkým Tărnovem – Carevcem rozvrácena tureckým sultánem Bajazídem I. (Bleskem) v roce 1393. Bulharský car Jan Šišman byl zajat. Jeho bratr Jan Sracimír se pokusil jako spojenec uherského krále Zikmunda Lucemburského (1387–1437) situaci změnit v bitvě s Turky u Nikopole (roku 1396), ale i zde bylo křesťanské vojsko sultánem Bajezídem I. poraženo a Jan Sracimir byl z bojiště odveden jako zajatec. Bulharsko pak zůstalo v područí Turků až do roku 1878.

Profesor Karel Škorpil prováděl ve Velkém Tărnovu i na protilehlém Carevci (metro-

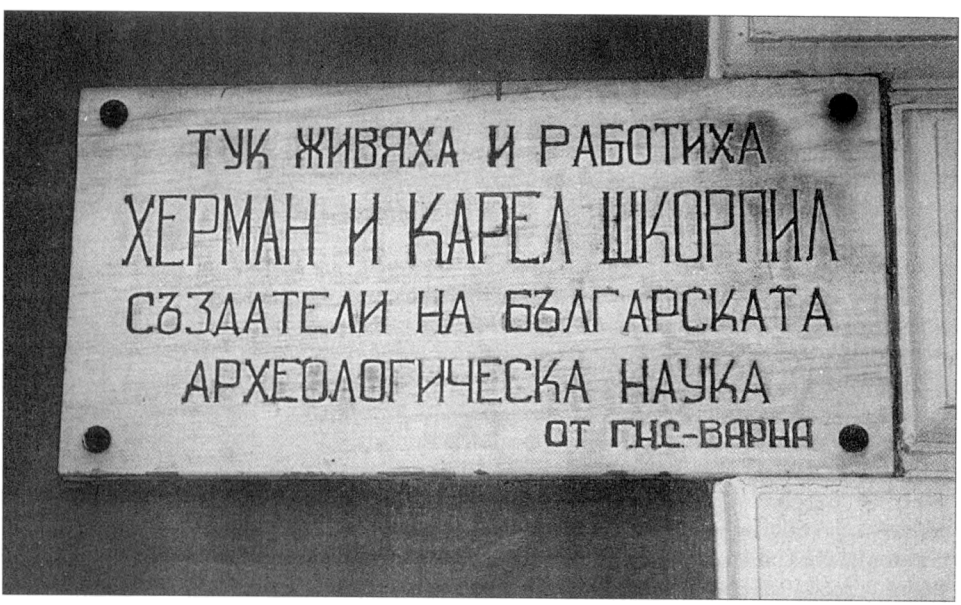

Obr. 4. Pamětní deska na domě čp. 20 v ulici Bratří Škorpilů, kde žila rodina Karla Škorpila společně s prof. Hermenegildem Škorpilem. Po jmenování (6. 7. 1926) prof. Karla Škorpila čestným československým konzulem ve Varně, bylo v domě v letech 1926–1939 sídlo československého konzulátu. Foto L. Skružný 1999.

poli II. bulharské říše) prvé výzkumy v roce 1886, pak za svého tříletého pedagogického působení na zdejším gymnáziu (1891–1894) a posléze v letech 1905, 1910, 1911 a 1930.

Pozornost obou bratří se neobracela jen na centra I. a II. bulharské říše, prováděli sběry, výzkumy, ale i kresebnou a fotografickou dokumentaci stojících i v rozvaliny se měnících středověkých objektů, valů, hradeb měst, vesnic, hřbitovů, milníků, mostů, cest, strážních věží, ale též církevních staveb, kostelů, klášterů, včetně skalních klášterů, např. Aladža monastiru, baziliky na Piranč Tepe u Varny, baziliky na Ilan Tepe (Hadím vrchu) v Džanavaře a k mnoha dalším objektům, kterým bylo věnováno osmisetstránkové rukopisné dílo *„Christanskite pametnici ot Bălgarija"* s bohatými fotografickými a kresebnými přílohami, půdorysy, detaily architektonických prvků, fresek, mozajek atd. Práci ve 30. letech svěřil profesor Karel Škorpil americkému profesorovi Witmoorovi, který přislíbil vydat dílo v anglickém překladu. Profesor Witmoor zemřel a po II. světové válce se po nekonečných urgencích vrátil rodině jen žalostné torzo původního díla, ve kterém chybí především obrazové přílohy, které jsou nenahraditelné, protože mnohé dokumentované památky církevního umění dnes již neexistují. Rukopis je v dnes v majetku Archeologického muzea ve Varně a i ve fragmentálním stavu je zdrojem cenných informací. Snad by stála za úvahu možnost postupného publikování torzovitého díla v každoročně vydávaných muzejních sbornících *„Izvestija na Narodnija muzej Varna"*.

Nelze nepřipomenout zásluhu obou bratří o četné sběry, průzkumy a výzkumy na bojišti u Varny, kde byla dne 10. listopadu 1444 poražena evropská křesťanská vojska, tvořená Poláky, Maďary, Slováky, Čechy – Jiskrovými bratříky pod velením hejtmana Čejky, Bulhary, Rumuny, Srby, Italy. Dvacetiletý polský a dolnouherský[8] král Vladislav III. při nerozvážném útoku na pozice sultána Muráda II. padl.

Murád II. velel bitvě z thrácké mohyly, kterou bratři Škorpilové zkoumali již v roce 1906. V jejím sousedství upravili první památník bitvy. Dnešní podoba památníku – mauzolea s figurálním sarkofágem Vladislava III. Varnenčika, je z roku 1935, ale profesor Karel Škorpil se již na jeho budování nepodílel a „Muzeum bojové družby 1444", bylo vybudováno za mezinárodní spolupráce až v 60. letech 20. století.

Připomenu ještě několik významných skutečností dokreslujících rozsah neúnavné činnosti obou bratří.

V roce 1899 před zahájením výzkumů v Plisce založil profesor Karel Škorpil společnost *„Slavjanskoto družestvo v Bălgarija"*, spolupracující s Ruským archeologickým ústavem v Konstantinopoli, založeným profesorem Fjodorem Ivanovičem Uspenským v roce 1894 a zaniknuvším po vypuknutí I. světové války, v létě roku 1914. Od roku 1919 usiloval profesor Škorpil o to, aby samostatné Československo vytvořilo instituci, která by zaniklý konstantinopolský ústav nahradila, urgoval její založení u pana prezidenta T. G. Masaryka i profesora Lubora Niederla, ale založení *„Slovanského ústavu"* v Praze se dočkal až v roce 1929 a s ním i jmenování jeho činným členem. Ve 30. letech otiskl několik studií i v nově založeném a v Praze vydávaném časopise Byzantinoslavica.

Neznal nečinnost a tak v roce 1920 inicioval založení námořní společnosti *„Bălgarski naroden morski sgovor"*, při které v roce 1923 založil, společně se zetěm kapitánem Ivanem Michajlovem, *„Námořní muzeum"*, sbírky kterého zaplňovaly nejen další místnost, kterou muzeum získalo v budově dívčího gymnázia, ale i vnitřní dvůr muzea. Dnes tvoří tato sbírka součást fondu *„Vojenského a námořního muzea N. J. Vapcarova"*.

Profesor Karel Škorpil přemýšlel i o tom jak získat finanční prostředky potřebné na činnost muzea, ale především na vedení archeologických výzkumů, které většinou pan profesor financoval ze svého pedagogického platu. Předložil ministerstvu zemědělství návrh na vytvoření přímořského rekreačního centra s vlastním hospodářským zázemím v režii Varnenského archeologického spolku a požádal o pozemky nezbytné k tomu účelu. Reakce byla nad očekávání štědrá. V roce 1923 obdržel od státu 3,5 km širokou černomořskou pláž Zlaté Písky s přilehlým 250 hektarovým původním přímořským listnatým pralesem i se skalním klášterem *Aladža monastirem,* který v té době zkoumal. V roce 1935 byl vybudován park, ovocný sad, vino-

hrad, zelinářská zahrada a byla postavena i první *rekreační chata Karel Škorpil*. Žel, II. světová válka pokračování realizace projektu přerušila a vláda lidu změnila Zlaté Písky v rekreační gigant, ze kterého nemělo muzeum ve Varně žádný prospěch.

V roce 1923 založil profesor Karel Škorpil novou archeologickou společnost s názvem *„Bălgarskata starina"*, sdružující východobulharské archeologické spolky ve Varně, ve Velkém Preslavu a v Šumenu, jehož ústředí bylo nejprve ve Varně, ale záhy bylo přeneseno do Šumenu. Jako muzejník se staral o záchranu památek, např. kostelů v Nesebru, zachraňoval i památky turecké a pokud jim v terénu hrozilo zničení, dal je rozebrat a přenést do muzea.

Bulharsko je hrdo na to, že v jejich zemi pracovali Češi bratři Škorpolové, jejichž sběratelské úsilí bylo doceněno již v uplynulých desetiletích, kdy se z původního stísněného Národního muzea ve Varně vytvořila muzea sídlící v samostatných budovách, v jejichž sbírkovém fondu je i sbírka shromážděná bratry Škorpily a jejich spolupracovníky. Jsou to: *Archeologické muzeum* se sbírkou ikon, budovanou archimandritou Inokentijem, v budově původního dívčího gymnázia, kde mělo od roku 1906 muzeum své sídlo, *Etnografické muzeum, Muzeum národního obrození, Muzeum dějin Varny* (od roku 1878 do 1944/5), *Přírodovědné muzeum*. Jen muzeum novodobé historie zachycující vývoj po roce 1945 a Galerie Georgi Velčeva nejsou s činností Škorpilů spjaty. Ale tři památníky *Aladža monastir, Římské lázně*, u kterých je pod, pro tento areál charakteristickou, římskou věží umístěna bronzová busta Karla Škorpila, dílo Čestmíra Amorta a přírodovědná zvláštnost *„Kamenný les"* jsou s činností bratří Škorpilů spjaty a společně se sedmi výše jmenovanými muzei tvoří muzejní komplex ***„Kulturně historické dědictví Varny"*** s generálním ředitelem v čele. Mimo jmenovaný komplex jsou s prací bratří Škorpilů spjaty areál kolem Památníku bojové družby roku 1444 a Vojenské a námořní muzeum N. J. Vapcarova a bazilika na návrší Ilan tepe ve Varně-Džanavaře.

I my máme právo být na své krajany hrdi a při návštěvě Varny a výše jmenovaných bulharských lokalit si je připomenout. Zatímco v Bulharsku jméno Škorpil zná každý středoškolák, u nás je znají díky muzejníkům a pedagogům absolventi vysokomýtských škol a úzký okruh vysokoškolsky vzdělaných lidí. Jinak jména Škorpilové, Chvojka, Hrdlička, Lexa, Hrozný atd. našim občanům nic neříkají.

LUDVÍK SKRUŽNÝ

Poznámky

1 První vydání díla „Slovanské starožitnosti I a II" vyšlo v Praze v letech 1836 a 1837, druhé po smrti P. J. Šafaříka v roce 1862, třetí vydání, zamýšlené slovanským archeologem akademikem Janem Eisnerem, nebylo realizováno.

2 Po osvobození Bulharska Ruskem v rusko-turecké válce let 1877–1878 mělo Rusko v úmyslu vytvořit Velké Bulharsko pod svou ochranou, ale to vzbudilo obavy velmocí a tak na kongresu v Berlíně, probíhajícím od 13. června do 13. července 1878, bylo vytvořeno Knížectví bulharské a na území jižního Bulharska autonomní území pod správou Turecka, tzv. Východní Rumelie s hlavním městem Plovdivem. Stav trval až do povstání v noci z 5 (19.) na 6. (20.) září 1885. Po úspěšném povstání se i Východní Rumelie stala součástí Bulharska, ale až do roku 1908 formálně podléhala tureckým sultánům.

3 Soupis prací bratří Hermenegilda a Karla Škorpilů, čítající 175 titulů jsem připojil k článku odevzdanému redakci Archeologických rozhledů, ale nebyl otištěn.

4 Profesor Václav Dobruský (* 11. 8. 1858 v Heřmanově Městci, † 24. 12. 1916 v Praze) rovněž začínal jako gymnazijní profesor v Plovdivu (1880–1886), odkud pak odešel na gymnázium do Sofie (1886–1893), kde začal systematicky budovat archeologickou sbírku Národního muzea. V letech 1893–1910 byl ředitelem Národního muzea v Sofii. Pro neshody s ministerstvem národní osvěty a s mladou generací muzejníků byl z funkce odvolán. Byl přesvědčeným zastáncem a prosazovatelem centralizace všech archeologických sbírek v Národním muzeu v Sofii. Byl ve sporech i se Škorpily, kteří byli zastánci budování regionálních muzeí i vlastivědných, přírodovědných a archeologických spolků, které obětavě zakládali. V roce 1912 se profesor V. Dobruský vrátil do Čech. Usadil se v Praze, pracoval v Národním muzeu a byl jmenován soukromým docentem na pražské univerzitě, kde přednášel o antické numismatice a paleografii.

5 Založení „Varnenského archeologického spolku" dalo podnět ke vzniku obdobných spolků ve Velkém Preslavu, v Šumenu a Velkém Tărnovu. Po jeho vzoru vznikly spolky v Sofii, ve Vidinu, v Kazanlăku, Plevenu a v Razgradu.

6 Maslev 1960, 15, 20.
7 První až pátý svazek sborníku „Izvestija na Varnenskoto archeologičesko družestvo" vycházel pravidelně každý rok, VI. svazek vyšel v roce 1914, VII. v roce 1921 a VIII. v roce 1923.
8 Horní Uhry (Slovensko) hájící, zásluhou hejtmana Jana Jiskry z Brandýsa, nároky syna Vladislava Pohrobka na uherský trůn, Vladislava III. za uherského krále neuznaly.

Výběrová literatura biografická a bibliografická věnovaná bratřím Hermenegildu, Karlu, Josefovi, Leopoldovi, Rudolfovi, Václavovi a Vladislavovi Škorpilům*

A.V. S.1923: Hermenegild Škorpil. Československý obzor III, č. 16-17, Sofija s. 122–123.
ALEKSANDROV, J., 1989: Pamet za Karel Škorpil. Otečestven front, Sofija, ot 22. XI.
AMORT, Č., 1978: Pokrokové tradice československo-bulharského přátelství. Praha-Horizont, 172 s. *(H. a K. Š.)*
– 1980: Dějiny česko-bulharských vzrahů. Praha-Academia, 394 s. *(H. a K. Š.)*
ANDREEV, S., 1927: Chermin Škorpil (8. II. 1858–25. VI. 1923 g.) Izvestija na Naroden muzej v Sofija, s. VII–XVII.
APOSTOLOV, G. Č., 1993: Pravnuk na Karel Škorpil prodălžava tradicite na roda kato diplomat v posolstvoto na Češkata republika v Sofija. Kontinent, br. 209 (431), ot 8. IX., Sofija, příloha, s. 7.
– 1993a: Djado beše mnogo vesel i žiznen čovek kazva vnučkata Marija Michajlovna-Chermova. Kontinent, br. 209 (431) ot 8. IX., Sofija, příloha, s. 7.
Archeoloja SSSR 1984: Antični gosudarstva Severnogo Pričernomor´ja. Moskva-Nauka, s. 13, 15, 60, 67, 81, 97, 156, 172, 230, 231, 377.
A. I.= ARCHIMANDRIT INOKENTIJ, 1944: Karel Škorpil. Černo more, br. 5023, Varna, ot 14. III.
ARCHIMANDRIT INOKENTIJ, 1944: Karel Škorpil. Morski sgovor XXI, broj [dále br.] 3–4, s. 31–33.
ATANASOV, V., 1923: Chermingild Škorpil. Slovo II, br. 335 ot 29.VI.
BAJČEV, A., 1922: Početen diplom na bratja Škorpil. otdel Varnenska chronika. Utro ot 17. V.
BALEV, D., 1944: Părvijat prestolen grad Pliska prijuti văv razvalinite si teloto na Karel Škorpil. Varnenska pošta, br. 8989, ot 16. III.
BĂRČEVA, M., 1999: Părvijat muzej v Ruse. Vestnik Muzej VII, br. 4 (59), april, s.1, 3. *(H. a K. Š.)*
BEŠEVLIEV, V., 1961: Karel Škorpil kato epigraf. Izsledvanija..., s. 25–27.
BOJADŽIEV, S., 2000: Prinosăt na K. Škorpil i A. Rašenovza Izsledvanijata na cărkvata na Džanavar tepe v Varna. In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99. Sofija, s. 185–194.
BOUZEK, J., 2000: Česká a bulharská archeologie – pět generací vzájemných styků. In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99. Sofija, s. 164–168.
BOUZEK, J.–HOŠEK, R., 1979: Antické Černomoří. Praha-Svoboda, s. 9, 102. *(Vl. Š.)*
BTA, 1959: 100 godini ot roždenieto na Karel Škorpil. 33 TP ot 22. XII.
ČADÍK, J., 1922: Ředitel Josef Škorpil ve výslužbě. Český deník ze dne 2. IV.
: O klenotnictví jižního Ruska ve starověku. Plzeň.
– 1931: Tvůrce plzeňského muzea arch. Josef Škorpil mrtev. Český deník ze dne 16. III.
– 1931: Za architektem Josefem Škorpilem. Český deník ze dne 17. III.
– 1931: Ředitel Josef Škorpil zemřel. Národní listy ze dne 19. III.
– 1967: Vzpomínání škorpilovské. in Bratři Škorpilové ve vzpomínkách. Východočeské muzeum v Pardubicích, březen, s. 1–19. *(H., J., K., R., V. a Vl. Š.)*
ČAKALOVA, L., 1981: Dejnostta na Karel Škorpil v Archeologičesko družestvo v Varna. Izvestija na Dăržavnite archivi, kn. 41, s. 63–84.
Československý biografický slovník, Praha-Academia, 1992, 837 s., s. 697. *(H. a K. Š.) U K. Škorpila datum úmrtí (10. III. 1944), zaměněno s datem pohřbu (13. III. 1944).*
DANČOV, Ju., 1934: Jubileen sbornik na Slivenskata Măžska gimnazija „Dobri P. Čuntulov" po slučaj 55-godišninata ot osnovaneto í. Sliven, s.146–147.
DASKALOV, N., 1979: Bašta na bălgarskata archeologija. Nauka i technika 6, s. 58–61. *(K. a H. Š.)*
Dějiny 1980: Dějiny československo-bulharských vztahů. Praha-Academia. *(H. a K. Š.)*
Dějiny Bulharska, 1980: Praha – Svoboda. *(H. a K. Š.)*
DIMITROV, D. I., 1959: Český podíl na uchování kulturního dědictví Varny. Slovanský přehled XLV, Praha, s. 201–204. *(K. Š.)*
– 1984: S ljubov kăm Bălgarija (125 godini ot roždenieto na Karel Škorpil). Narodno delo ot 16. IV. i 14. VII.
DIMITROV, D. P., 1945: Slavjanskite učeni i načalo na bălgarskata archeologičeska nauka. Slavjanski săbor, br. edinstven, Sofija, ot 3. III. *(H. a K. Š.)*
DOŠO, P., 1944: Archeolog Karel Škorpil beše pravoslaven. Varnenska pošta ot 16. III.
DRAŽEV, P., 1960: Karel Škorpil. Učitelsko delo, br. 5, ot 15. I.
DUJČEV, I., 1939–1940: Karel Škorpil, edin ot osnovatelite na našata archeologičeska nauka (Po slučaj negovata osemdesetgodišnina). Prometej IV, kn. 1, s. 3–7.

DŽUROVA, A., 1999: Karel Škorpil i prof. Ivan Dujčev (iz archivnoto nasledstvo). in. Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Ljatna naučna srešta Varna 99´, Sofija v tisku.
DVOŘÁK, R., 1975: Dějiny ochotnického divadla ve Vysokém Mýtě. Vysoké Mýto. *(H., J., K. a Vl. Š.)*
– 1987: Vysokomýtský kreslíř Josef Šembera. Vysoké Mýto, Okresní muzeum, 48 s. + 27 celostránkových reprodukovaných děl.
E. Č., 1924: Konzervátor a spisovatel V. V. Škorpil. Národní listy ze dne 30. III.
Enciklopedija Bălgarija 1978, 1981: Sofija – BAN. *(H. a K. Š.)*
FEDOTOV, P. M., 1914: Pjatidesjatiletije Kerčenskoj Aleksandrovskoj gimnazii (1863-1913). Istoričeskaja zapiska. Kerč´ ,s. 25,87 i priloženije s. 42. *(Vl. Š.)*
FILIP, J., 1969: Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europeas 2. Prague- Academia, s. 665–1756 + XLI–XCII tab. *(H. a K. Š.)*
FRÝDA, F., 2000: Josef Škorpil – architekt a ředitel Západočeského uměleckoprůmyslového muzea v Plzni. In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99. Sofija, s. 219–222.
FÜRST, 1924: Za V. V. Škorpilem. Časopis pro dějiny venkova XI., Praha , s. 137.
GAJDUKEVIČ, V. F., 1962: Bosporskoje gosudarstvo. in Sovetskaja istoričeskaja enciklopedija 2, Moskva, s. 646. *(Vl. Š.)*
– 1969: Bosporskoje carstvo. Moskva, s. 196, 392, 497, 505, 507, 517, 523, 542, 547, 548, 549, 552, 553, 555, 557 a 569. *(Vl. Š.)*
GAM, K., 1961: Setkání s krajanem v Plisce. Lidé a země X, č. 9, s. 427–428. *(K. Š.)*
GANČEV, R., 1999: Rusenskijat istoričeski muzej – săstojanijje, problemi, perspektivi. Vestnik Muzej VII, br. 4 (59), april, s. 1, 2. *(H. a K. Š.)*
GARF, A., 1991: Sčastlivčiki Pantikapeja. Junost´ No 11, s. 91–94. *(Vl. Š.)*
GEORGIEV, P., 2000: Sto godini Aboba-Pliska. in: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejstata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna 99´, Sofija, s. 152–163. *(K. Š.)*
GEORGIEVA, S., 1958: Pionirite na archeologičeskoto delo v Bălgarija. Večerni novini, br. 2251, ot 15. XI. *(H. a K. Š.)*
– 1959: 100 godini ot roždenieto na Karel Škorpil. Večerni novini, br. 2589, ot 19. XII.
GEORGIEVA, S.–VELKOV, V., 1957: Bibliografija na bălgarskata archeologija (1879–1955). Sofija – BAN. *(H. a K. Š.)*
– 1974: Bibliografija na bălgarskata archeologija (1879–1966). Sofija – BAN. *(H. a K. Š.)*
GOČEV, Ja. V., 1969: Karel Škorpil i bălgarskata archeologičeska nauka (Po slučaj 25 godini ot smărtta mu – 10 mart 1944 godina). Narodno delo ot 11. III.
GOČEV, V. P., 1934: Edin propusnat jubilej. Morski sgovor XI, kn. 10, Varna, s. 2–3. *(K. Š.)*
HARLAS, F. X., 1911: České umění – Sochařství – stavitelství. Praha, s. 180. *(J.Š)*
HERMOVÁ, M., 1979: Za Karlem Škorpilem. Svět v obrazech XXXV, č. 29, červen, s. 30.
– 2000: Meždu Čechija i Bălgarija. (Privetstvie na Marija Chermova, vnučka na Karel Škorpil). In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99. Sofija, s. 4–5.
CHURÝ, S., 1978: Prínos českých pedagógov k budovaniu stredného školstva v Bulharsku po oslobodení krajiny z tureckého jha v roku 1878. Slovenský prehlad č. 3, s. 189–195. *(H. a K. Š.)*
IVANOV, I., 1999: Praistoričeskite izsledvanija văv Varnensko i bratja Škorpil. in: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Ljatna naučna srešta '99, Sofija, v tisku. *(H. a K. Š.)*
Izsledvanija..., 1961: Izsledvanija v pamet na Karel Škorpil. Sofija – BAN (Sborník referátů). *(H. a K. Š.)*
JIREČEK, H., 1892: Rodokmen rodiny jirečkovské v král. věnném městě Vysokém Mýtě, číslo 77 Litomyšlského předměstí. Říjen.
– 1893: Paměti města a kraje Vysokomýtského. Vysoké Mýto, s. 25, 32, 75–77.
K-k, 1913: Městské muzeum v Plzni a jeho tvůrce. Samostatnost 3 (8) ze dne 26. VII., s. 6. *(J. Š.)*
KACAROV, G. I., 1923: Chermingild Vaclavov Šklorpil. Učilišten pregled XXII, s. 682–685. Rukopis: Chermingild Vaclavov Škorpil. v Majetku pí Ing. M. Hermové.
KAZBLOV, D., 1984: Načaloto be složeno văv Veliko Tărnovo. Otečestven front ot 12. X.
KHÁS, L., 1931: Ten krásný bohatýr zemřel. Český deník ze dne 17. III. *(J. Š.)*
KINOV, V., 2000: Bratja Škorpil i Aladža manastir. In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta, Varna 99´. Sofija, s. 195–202. *H. a K. Š.)*
KIRILIN, D. S., 1965: Pomogli češskim druz´jam. Kerčenskij rabočij No 143 (11744), Kerč´, s 21.VII. *(Vl. Š.)*
KLÍMA, J., 1984: Kořeny přátelství. Po stopách bratří Škorpilů. Pochodeň ze dne 17. a 18. listopadu. *(H. a K. Š.)*
– 1984, 1985: Po stopách bratří Škorpilů. Vysokomýtský kulturní zpravodaj 1984: listopad, s. 6–9, prosinec, s. 6–10; 1985: leden, s. 8–12, únor, s. 5–9, březen, s. 6–10, duben, s. 6–10. *(H. a K. Š.)*
Kratka bălgarskata enciklopedija, tom 5, 1969, s. 503. *(H. a K. Š.)*
KRAMARIČ, J., 1960: Karel Škorpil, průkopník bulharské archeologické vědy. Bulharsko ve výstavbě IX, březen, s. 15.
KRĂNDŽALOV, D., 1948: Karel Škorpil (Po slučaj 4 godini ot smărtta mu). Vedrina ot 19. III.

KUDRNA, 1931: Za Josefem Škorpilem. Český směr ze dne 18. III.
KÜNZEL-JIZERSKÝ, R., 1922: Archeologové bratři Škorpilové. Československý obzor II, br. 5, Sofija, s. 37–38. *(H. a K. Š.)*
– 1929: Archeologové bratři Škorpilové. Jubilejní ročenka československé kolonie v Bulharsku 1868–1928. Sofija, s. 121–123. *(H. a K. Š.)*
L.L. = LÁBEK, L., 1931: Za ředitelem Josefem Škorpilem. Plzeňsko XIII, č.2, Plzeň, s. 21–22, 59.
lašt, 1981: Objevitel bulharské minulosti. Svobodné slovo ze dne 13.VI. *(K. Š.)*
MANKOVA, J., 1997: Archivăt na Karel Škorpil – izvor za bălgarskata etnografija. in: Trakicăr i negovijat svjat. Sofija, s. 31–43.
– 2000: Archivăt na Karel Škorpil – izvor na bălgarstata etnografija. in: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99, Sofija, s. 203–213.
MANOLOV, A., 1944: Posveštenie na Dobreva i Škorpila. Morski sgovor XXI, br. 3–4, s. 17.
MARGL, J., 1986: Sto let uměleckoprůmyslových sbírek v Plzni. Umění a řemesla, č. 1, s. 69–71. *(J. Š.)*
MARGOS, A., 1979: Učen, pedagog, obštestvenik (120 godini ot roždenieto na Karel Škorpil). Narodno delo ot 16. IV.
– 1984: Kăde e pogreban Cherman Škorpil. Narodno delo ot 18. III.
MARTI, Ju. Ju., 1919: Pamjati V. V. Škorpila. Izvestija Tavričeskoj učennoj archivnoj kommissiji XXXII, No 56, Simferopol´, s. 144–147. *(Vl. Š.)*
– 1926: Sto let kerčenskogo muzeja. Kerč´. *(Vl. Š.)*
Masarykův slovník naučný 1933: díl 7, s. 50. *(H., K. a Vl. Š.)*
MASLEV, S., 1960: Karel Škorpil v Bălgarija. Slavjani (mesečno spisanie na slavjanskija komitet v Bălgarija) XVI, kn. 3, s. 14–17.
MAVRODINOV, N., 1944: Deloto na Karel Škorpil. Mir ot 25. III.
MAYER, 1956: Vzpomínka na architekta Josefa Škorpila, ředitele Uměleckoprůmyslového muzea v Plzni. Přednáška, proslovená dne 18. III. v Národopisné společnosti a 19. III. na poradě pracovníků Západočeského muzea v Plzni. (strojopis, uložený v archívu národopisného oddělení Západočeského muzea v Plzni).
MIJATEV, K., 1960: Karel Škorpil (naučnoto mu delo v Bălgarija). Čechoslovakija po pătja na socializma VII, janvari, s. 10.
– 1961: Naučnoto delo na Karel Škorpil. In Izsledvanija..., Sofija – BAN, s. 5–14.
MIJATEV, P.–JANTARSKI, G., 1961: Korespondencija na Chermenegild i Karel Škorpil s Konstantin Ireček (1881–1899). Izsladvanija..., s. 29–48.
MILČEV, A., 1981: Karel Škorpil – apostolăt, učenijat, entusităt. Pogled ot 16. XI.
MINČEV, A., 2000: Bratja Škorpil o Odesos – Varna. In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejska tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99. Sofija, s. 175–184.
MIRČEV, M., 1946: Karel Škorpil. Izvestijana Bălgarski Archeologičeski institut XV, s. 162–165.
– 1959: Edna stogodišnina. Narodno delo, br. 304, ot 23. XII.
– 1961: Karel Škorpil kato muzejen dejatel i obštestvenik. In Izsledvanija..., Sofija – BAN, s. 15–23.
– 1963: Zaslužena počit. Narodno delo ot 21. V. (bjust-pametnik na Karel Škorpil pred Rimskata kula v grad Varna)
MUTAFOV, M., 1944: Karel Škorpil i našeto minalo. Varnenska pošta, br. 8989, ot 16. III.
Ottův slovník naučný 1906: díl XXIV, s. 651. *(H., K. a Vl. Š.)*
– 1931: dodatky I/2, s. 808.
– 1943: dodatky VI/2, s. 75.
P. S., 1927: Chermin Škorpil (8. II. 1858–25. VI. 1923. Izdanija na Naroden muzej v Sofija. Sofija, s. VII–XVII.
Padesát let..., 1935: Padesát let Městského muzea ve Vysokém Mýtě 1884–1934. Vysoké Mýto, s. 12, 13, 14, 23, 24, 26, 29, 40–41. *(V., Vl., H., K., a J.)*
PÁTA, J., 1939: Profesor Karel Škorpil, vynikající bulharský archeolog osmdesátníkem. Národní politika ze dne 15. VII.
– 1947: Vzájemná korespondence J. Konstantina Jirečka a Hermenegilda Jirečka. Praha – Česká akademie věd a umění, tab. 24, 27. *(Rodokmen rodu Škorpilů.)*
PENEV, A.–PETROV, R., 1988: Čuždenci – prosvetni dejci v Bălgarija. Sofija-Dăržavno izdavatelstvo Narodna prosveta, 440 s. + 30 s. fotografických příloh. *(H. a K. Š.)*
PENKOVA, P., 1980: Pliska (Pătevoditel). Sofija. *(K. Š.)*
PETROV, P., 1983: Učiteljat po estetstvoznanie Chermingild Vaclav Škorpil. Biologija i chimija, č. 3, s. 54–56.
PETROVA, L., 2000: Bităt i kulturata na bălgarite – objekt na proučvatelstata i săbiratelska dejnost na Chermin i Karel Škorpil. In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99, Sofija, 214–218.
– 1999: Způsob života a kultura Bulharů – objekt badatelské a sbírkotvorné činnosti Hermenegilda a Karla Škorpilů. Český lid 86, č. 3, s. 275–283.
S. I. = POKROVSKI, S. I., 1944: † Karel Škorpil. Varnenski novini, br. 8327, Varna, ot 14. III.
POLUBOJARINOVA, O., 1944: Skrăbna dvadestigodišnina na Morskij muzej. Morski sgovor XXI, Varna, s. 35-46.

PROTIČ., Z. A., 1922: Zaslugite na Škorpil za jubilejnite tăržestva. Zname, br. 113, ot. 20.V.
První zpráva..., 1884: První zpráva Městského muzea ve Vysokém Mýtě. Archív Okresního muzea ve Vysokém Mýtě.
První zpráva..., 1910: První zpráva Městského muzea ve Vysokém Mýtě za desetiletí 1900–1910. Vysoké Mýto, s. 16.
RADUŠEVA, P., 1980: Veliki Preslav (pătevoditel). Sofija. *(K. Š.)*
MIRČEV RAŠEV, R., 2000: Karel Škorpil – izsledovatel na rannostednevekovnata bălgarska kultura. In: Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Materiali ot VII ljatna naučna srešta Varna '99. Sofija, s. 146–151.
RAŠEVA, V., 1981: Traen interes kăm starinite. Šumenskaja zarja XXXVIII, broj 117, ot 6. X., s. 4. *(K. Š.)*
RAKOVA, T. D.–POPOVA, S. G., 1977: Veliko Tărnovo (pătevoditel). Sofija. *(K. Š.)*
ROBEK, A., 1980: Čeští učitelé v Bulharsku a jejich národopisná práce. Český lid 67, s. 203–213. *(K.Š.)*
ROSTOVCEV, M. I., 1914: Antičnaja dekorativnaja živopis' na juge Rossiji I, Sant Peterburg, s. 4–7. *(Vl. Š.)*
– 1925: Skifija i Bospor. Leningrad, s. 163, 178, 180. *(Vl. Š.)*
Řád Městského muzea ve Vysokém Mýtě (byl přijat komitétem dne 27. XI. 1884 a schválen městskou radou dne 22. XII. 1884). Archív Okresního muzea ve Vysokém Mýtě.
ŘÍHOVÁ, M.–SKRUŽNÝ, L., 1967: Josef Škorpil, architekt a muzejník. Zpravodaj z muzeí od Trstěnické stezky 3, Litomyšl, s. 12–19.
– 1968: Archeolog profesor Vladislav Škorpil. Zprávy z muzeí od Trstěnické stezky 5, Litomyšl, s. 19–29.
S. = SALAČ, A., 1922–1923: Hermenegild Škorpil. Památky archeologické XXXIII, Praha, s. 344.
S. V., 1923: Za Hermenegildem Škorpilem. Národní listy (večerní vydání) ze dne 10. VII.
SALAČ, A., 1923: Hermenegild Škorpil (nekrolog: Dne 25. června t.r. zemřel ve Varně v Bulharsku Hermenegild Škorpil). Listy filologické L, Praha, s. 280.
– 1946: In memoriam Caroli Škorpili. Hlídka archeologická XIII, Praha, s. 225–229.
SEMELOVÁ, J., 1965: Po stopách Karla Škorpila ve Varně. Lidé a země XIV, Praha, s. 16–19.
SKALICKÁ, H., 1996: Vysokomýtští Škorpilové – muzejníci, se zvláštním zřetelem k jejich přínosu na rozvoji vysokomýtského muzea. Závěrečná práce specializovaného studia muzeologie na filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, 106 s.
– 1998: Počátky vysokomýtského muzea a rodina Škorpilů. Vlastivědný sborník Ústí nad Orlicí – Supplementum I. Ústí nad Orlicí – Státní okresní archív, 58 s.
SKLENÁŘ, K., 1989: Z Čech do Pompejí. Praha – Československý spisovatel, 478 s.
SKRUŽNÝ, L., 1967: Výstava „Východočeští rodáci, muzejníci a archeologové". Archeologické rozhledy XIX, Praha, s. 256–257.
– 1967: Výstava „Východočeští rodáci, muzejníci a archeologové". Zprávy z muzeí od Trstenické stezky 2, Litomyšl, s. 62.
– 1967: PhDr. Václav Maria Škorpil (nekrolog). Zprávy z muzeí od Trstěnické stezky 3, Litomyšl, s. 40–42.
– 1969: Profesor Hermenegild Škorpil. Archeologické rozhledy XXI, Praha, s. 109.
– 1969: Profesor Vladislav Václav Škorpil. Archeologické rozhledy XXI, Praha, s. 109.
– 1981: Podíl rodiny Škorpilů na rozvoji vědy, spolkové činnosti, muzeologie a ochrany památek i přírody ve vlasti i v zahraničí (Na počest 110. výročí založení muzejní síně ve Vysokém Mýtě). Pro Sborník Polabského muzea v Poděbradech (23 stran strojopisu, článek nevyšel).
– 1986: Karel Škorpil a Slovanský ústav v Praze ve svědectví materiálů uložených v archívu BAV v Sofii a z majetku rodiny Škorpilovy. Referát přednesený na sympoziu Průkopníci nové bulharistiky z konce XIX. a začátku XX. století, konaném ve dnech 9.–10. IV. 1986 na FFUK, strojopis
– 1987: Sto let muzea (ve Varně). Bulharsko č. 5, Praha, s. 5.
– 1987a: Muzea a památníky města Varny v BLR, spjaté s činností bratří Škorpilů I. Muzejní a vlastivědná práce 25, s. 238–242.
– 1988: Muzea a památníky města Varny v BLR, spjaté s činností bratří Škorpilů II. Muzejní a vlastivědná práce 26, Praha, s. 41–44.
– 1988a: Bratři Škorpilové průkopníci bulharské vědy. in Češi v cizině 3. Praha – ÚEF ČSAV ve spolupráci s ČÚZ, s. 91–138.
– 1989: Dopisy československého vyslance v Sofii Rudolfa Künzla-Jizerského profesoru Karlu Škorpilovi z podzimu roku 1921. in Češi v cizině 4. Praha – ÚEF ČSAV ve spolupráci s ČÚZ, s. 185–199.
– 1990: Bratři Škorpilové, archeologové, muzejníci, ochránci památek a přírody. Československý svět č. 4, Praha.
– 1999a: Korespondence numizmatika JUDr. Kristiana Turnwalda s prof. Karlem Škorpilem, uložená ve vědeckém archívu Bulharské akademie věd v Sofii. Odevzdáno redakci Numismatických listů.
– 2000: Podíl rodiny Škorpilových na kultuře rodného Vysokého Mýta a České země. in Kulturnata integracija meždu čechi i bălgari v evropejskata tradicija. Letna naučna srešta Varna '99. Sofija, s. 135–145. *(H., K., J., L., R., V. a Vl. Š.)*
– 2000a: Gymnazijní profesor Karel Škorpil, spoluzakladatel bulharské archeologie. Archeologické rozhledy II, Praha, s. 155–159 *(K., H., J., Vl. Š).*
Strojopis: Archeolog Vladislav Václav Škorpil, ředitel Kerčského historicko-archeologického muzea. 30 s. s rodokmenem rodu Škorpilů (v majetku Okresního muzea A. V. Šembery ve Vysokém Mýtě).

SLAVOVA, S., 1958: Archeologičesko družestvo gr. Varna. Kratka istoričeska spirka. Varna – Okrážen deržaven archiv, ot 6. XII. (strojopis). *(H. a K. Š.)*
SOKOLOV, V. V., 1919: Karta drevnich poselenij i mogilnikov v rajone stancii Tamanskoj. Izvestija Tavričeskoj učenoj archivnoj kommissiji No 56, Simferopol', s. 39–59. *(Vl. Š.)*
– 1919: Kurgany „Lysoj gory" bliz Tamani i nachodki v nich. Izvestija Tavričeskoj učenoj archivnoj kommissiji No 56, s. 60–63. *(Vl. Š.)*
SMEC, Č., 1931: Zakladatel plzeňského muzea arch. Josef Škorpil mrtev. Český směr ze dne 27. III.
SOLOMONIK, E. I., 1959: Sarmatskije znaki Severnogo Pričernomor'ja. Kijev, s. 12. *(Vl. Š.)*
STOEV, S. G., 1954: Cherman i Karel Škorpil (po slučaj 10 godini ot smărtta na K. Škorpil). Stalinsko zname ot 13. IV.
STOJANOV, D. V., 1929: Jubilejna kniga na Părva sofijska mážska gimnazija po slučaj 50-godišninata ot osnovanieto í. Sofija, s. 159 i 183. *(H. Š.)*
STOJANOV, I., 1933: Karel Škorpil i bălgarskata archeologičeska i istoričeska nauka (Po slučaj negovata pedesetgodišna dejnost v Bălgarija). Byzantinoslavica V, s. 183–234.
SVIRAČEV, P.–FLOROVA, V., Archiven fond Karel Škorpil (1859–1944). Pregled.
SVOBODA, J. F., 1931: Architekt Josef Škorpil (posmrtná vzpomínka). Časopis pro dějiny venkova XVIII. Praha, s. 166–167.
ŠELOV, D. B., 1961: Antičnyje goroda v Severnom Pričernomor'je. Sovetskaja istoričeskaja enciklopedija (dále jen SIE). Moskva, s. 629. *(Vl. Š.)*
– 1967: Pantikapej. SIE X, Moskva, s. 796. *(Vl. Š.)*
– 1975: Pantikapej. Boľšaja sovetskaja enciklopedija. Moskva, s. 152. *(Vl. Š.)*
ŠESTAKOV, S. A., 1988: Pamjať o Škorpile. Kerčenskij rabočij No 217 (17660), s 11. XI. *(Vl. Š.)*
ŠKORPIL, V., 1967: Ve vzpomínkách ožívají. in Bratři Škorpilové ve vzpomínkách. Východočeské muzeum v Pardubicích, březen, s. 20–44 + obrazové přílohy. *(H. a K. Š.)*
ŠKORPILOVÁ, A., 1885: Paměti rodiny Škorpilové. Archiv Okresního muzea ve Vysokém Mýtě.
TOMAN, P., 1950: Nový slovník československých výtvarných umělců II. Třetí, značně rozšířené vydání. Praha – knihtiskárna Práce, s. 541. *(J. a R. Š)*
– 1993: Nový slovník československých výtvarných umělců II. Čtvrté nezměněné vydání- xerotypie Třetího, značně rozšířeného vydání. Ostrava – Výtvarné centrum Chagall, s. 541. *(J. a R. Š.)*
TANEV, N., 1935: Za našite starini bogatstva. Zaveti II, s. 16.
TONČEVA, G., 1954: Karel Škorpil – zaslužil deec na bălgarskata nauka (Po slučaj10 godini ot smărtta mu). Stalinsko zname ot 13. III.
URBAN, Z., 1957: Z dějin česko-bulharských kulturních styků. Praha – ČSAV, 176 s., s. 47, 48, 57. *(H. a K. Š.)*
VĂŽAROVA, Ž. N., 1961: Iz perepiskata na Karel Škorpil s Ivan Šišmanov. Izsledvanija ... Sofija – BAN, s. 49–61.
– 1961: Zvăzkite na Karel Škorpil s ruskite učeni. Izsladvanija... Sofija – BAN, s. 63–71.
VELKOV, K., 1984: 125 godini ot roždenieto na Karel Škorpil. In Pliska–Madara–Preslav, Sofija – maj, s. 11.
VELKOV, V., 1961: Bibliografija na trudovete na Karel Škorpil. Izsledvanija... Sofija – BAN, s. 73–84.
– 1961: Biografskii i bibliografskii materiali za Karel Škorpil 1919–1960. In Izsledvanija..., Sofija – BAN, s. 84–85.
– 1978: Krupno naučno i obštestveno delo (120 godini ot požđenieto na Karel Škorpil). In Pliska-Madara-Preslav. Sofija – BAN ot 25. XII., s. 2.
VLACH, M., 1994: Muzeum na nábřeží bylo vystavěno podle návrhu Josefa Škorpila. Plzeňský týden, s. 3.
VOKOLEK, V., 1958: Archeologové východních Čech v minulosti. Vlastivědný sborník „Pardubický kraj" 2, Pardubice, s. 44–46. *(H., K. a Vl. Š.)*
WIRTH, Z., 1931: Josef Škorpil. Umění – sborník pro českou výtvarnou práci IV, s. 290.
ZLATARSKI, V. N., 1919: Karel Škorpil. Letopis na Bălgarskata akademija na naukite IV za 1915, 1916, 1917, s. 78–83.
Zprávy 1884–1891: Zprávy Městského muzea ve Vysokém Mýtě 1 až 8.
Nesignováno, 1926: Ředitel Josef Škorpil sedmdesátníkem. Český deník ze dne 1.VIII.
– 1929: Archeolog Karel Škorpil. Národní listy ze dne 5. III.
– 1931: Bývalý ředitel muzea zemřel. Nová doba ze dne 16. III. *(J. Š.)*
– 1931: Josef Škorpil ve smrti jubilantem. Český deník ze dne 21. III.
– 1931: Architekt Josef Škorpil (Posmrtná vzpomínka). Časopis pro dějiny venkova 18, s. 166–167.
– 1939: Karel Škorpil. (Edin ot osnovatelite na našata archeologičeska nauka (Po slučaj negovata osemdesetgodišnina). Prometej IV, I, s. 3–7.

Sestavil Ludvík Skružný

* *Bibliografické údaje jsem shromažďoval v průběhu více jak tří desetiletí. Můj upřímný dík náleží jednotlivcům, především paní Ing. Marii Hermové – vnučce a † Václavovi Škorpilovi, synovi prof. Karla Škorpila, za zapůjčení starých novinových článků, kolegovi S. A. Šestakovu, samostatnému odbornému pracovníkovi Kerčské kulturně historické rezervace, za xerokopie článků o prof. Vladislavu Škorpilovi, ale též vedoucím pracovníkům bulharských a českých institucí, knihovnicím a archívním pracovníkům*

Archeologického muzea i Etnografického muzea ve Varně, Oblastního archívu ve Varně, Vědeckého archívu Bulharské akademie věd v Sofii, Okresního muzea A.V. Šembery ve Vysokém Mýtě, Západočeského muzea v Plzni, Archívu města Plzně, Slovanské knihovny Národní knihovny ČR v Praze a knihoven Archeologického ústavu i Etnografického ústavu AV ČR v Praze.

Zusammenfassung

Brüder Karel und Hermenegild Škorpil und die bulgarische mittelalterliche Archäologie

Nach der Befreiung Bulgariens aus der türkischen Knechtschaft reagierten zwei von Geschwistern Škorpil auf die Anregung des Direktors für Schulwesen und Volkskultur in Ostrumelien Joakim Grujev und gingen nach Bulgarien, das selbständige bulgarische Schulwesen der mittleren Stufe aufzubauen. Hermenegild Škorpil (8. 2. 1858 in Vysoké Mýto – 25. 6. 1923 in Varna) im J. 1880, der jüngere Karel Škorpil (15. 7. 1859 in Vysoké Mýto – 10. 3. 1944 in Sofia) im J. 1882.

Zielbewubt änderten Sie ihre Wirkungsstätten, um Geographie, Geologie, Botanik, Toponomastik, Architektur, Denkmäler, geistige sowie materielle Volkskultur und geschriebene und nicht geschriebene Geschichte dieses Landes kennenzulernen. Das gesammelte archäologische Material publizierten sie in den im Selbstverlag herausgegebenen Monographien und Artikeln in ausländischen sowie bulgarischen Zeitschriften. Hermenegild Škorpil gründete im J. 1884 die Museengesellschaft und das Museum in Sliven, sein Bruder Karel im J. 1888 das Museum am Knabengymnasium in Varna. Gemeinsam gaben sie zwei Geographielehrbücher für Mittelschulen (1889 und 1892) heraus. Im Jahre 1899 gründete er die Gesellschaft „Slavjansko družestvo v Balgarija", die mit dem Russischen archäologischen Institut in Istanbul bei den Forschungen in Balkan zusammenarbeitete. Am 12. 12. 1901 gründeten sie „Die archäologische Gesellschaft in Varna" und im Rahmen ihrer Tätigkeit fingen sie an, in zwei Räumen des Mädchengymnasiums die Sammlungen des „Nationalmuseums in Varna" aufzubauen, dessen erste Exposition sie am 29. VI. 1906 zugänglich machten. Im Jahre 1902 gründeten sie die Museengeselschaft in Ruse und dabei im Jahre 1904 das Museum mit den naturwisenschaftlichen und archäologischen Sammlungen. Im Museum in Varna fingen sie an, regelmäbig Jahrbücher und unregelmäbig Sammelbücher herauszugeben. Karel Škorpil erforschte die mittelalterlichen mit der Geschichte des I. (680–1025) und des II. (1186–1393/6) bulgarischen Reichs verbundenen Zentren – Aboba-Pliska (Zentrum in den Jahren 680–893), Veliky Preslav (893–1025) und Veliko Tarnovo (1186–1393). Die Brüder befaßten sich gemeinsam mit der Foschung „des ungarischen Reiters" einschl. der Foto- und Zeichnungsdokumentation (1895), des thrakischen Grabhügels, an dem am 10. November 1444 in der Schlacht bei Varna der zwanzigjährige polnische und ungarische König Wladislaw III. Jagellone (1438–1444) fiel. Hier bauten sie im Jahre 1923 das erste Mahnmal der Opfer der Schlacht auf. Weiter führten sie Forschungen im Felsenkloster „Aladža monastir", in Basiliken in Pirinč Tepe bei Varna und Ilan Tepe bei Džanavara, in deren Nachbarschaft sich das Grab des Professors Hermenegild Škorpil befindet. Er dokumentierte zahlreiche Denkmäler des bulgarischen Mittelalters in seinem achthundert Seiten langen Werk „Die christlichen Denkmäler Bulgariens" mit umfangreichen fotographischen und zeichnerischen Beilagen einschl. Grundrisse. Das Werk sollte ins Englisch übersetzt und in USA herausgegeben werden. Nach dem Krieg wurde jedoch der Familie nur ein klägliches Torso zurückgegeben, was heute im Archäologischen Museum in Varna aufbewahrt wird. Überdies mahnte Karel Škorpil seit der Entstehung der Tschechoslowakischen Republik die Gründung des Slawischen Instituts in Prag, das die Funktion des niedergegangenen Russischen archäologischen Instituts in Instanbul übernähme. Sein Wunsch wurde im J. 1929 erfüllt, als er auch zum aktiven Mitglied dieses Instituts ernannt wurde. Im J. 1923 enstand die archäologische Gesellschaft „Balgarskata starina", die die archäologischen Gesellschaften in Varna, in Veliky Preslav und in Šumen vereinigte. Seit dem J. 1923 bis zum 15. März 1939 war er tschechoslowakischer Honorarkonsul in Varna. Er war Mitglied zahlreicher bulgarischer sowie ausländischer Vereine und Gesellschaften.

Abbildungen:

1. Gebäude des Mädchengymnasiums in Varna, heute der Sitz des Archäologischen Museums, um dessen Entstehung sich die Professoren Hermenegild Škorpil und Karel Škorpil verdient machten, und die von Archimandriten Ikonentij (Mitarbeiter der Varnaer archäologischen Gesellschaft) gebildeten Ikonensammlungen. Foto L. Skružný 1999.
2. Grab des Professors Karel Škorpil im Burgwall Pliska mit dem 850 Jahre alten Kreuz, das aus der christlichen Grabstätte in der Lokalität Kalugere hinübergetragen wurde. Auf dem Kreuz befindet sich auf einer kleinen Marmorplatte der Text: Karel Škorpil 1859–1944. Foto L. Skružný 1999,
3. Grab des Professors Hermenegild Škorpil in der Nachbarschaft der frühchristlichen Basilika auf dem „Schlangenberg" in Varna-Džanavara. Über dem Grab erhebt sich eine der Säulen aus der Basilika, die Hermenegild Škorpil in ihrer ganzen Fläche freilegte. Foto L. Skružný 1999.
4. Gedenktafel auf dem Haus Nr. 20 in der Brüder-Škorpil-Strabe, in dem die Familie des Karel Škorpil gemeinsam mit dem Professor Hermenegild Škorpil lebte. Nachdem Prof. Karel Škorpil zum tschechoslowakischen Honorarkonsul in Varna ernannt wurde (6. 7. 1926) war im Hause in den Jahren 1926–1939 der tschechoslowakische Konsulatsitz. Foto L. Skružný 1999.